

BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH: XORIJIY TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI

Azimova Nasiba

*Muhammad al-Xorazmiy nomidagi
Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
ORCID: 0009-0001-8808-2615
nasibaazimova0705@gmail.com*

Annotatsiya. Mazkur maqolada bank xizmatlarini rivojlantirishda moliyaviy texnologiyalar (FinTech)dan foydalanishning nazariy asoslari, rivojlangan mamlakatlar tajribasi va O'zbekiston bank tizimida amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari tahlil qilingan. AQSh, Buyuk Britaniya, Xitoy, Singapur va Janubiy Koreya tajribasi asosida FinTech texnologiyalarining bank xizmatlari samaradorligiga ta'siri baholangan. Shuningdek, O'zbekiston banklarida raqamli xizmatlar ko'lami, mobil bank foydalanuvchilari soni va moliyaviy texnologiyalarning amaliy natijalari statistik ma'lumotlar asosida o'rganilgan.

Kalit so'zlar: FinTech, raqamli bank, Open Banking, sun'iy intellekt, mobil bank, blokcheyn, raqamli transformatsiya, bank innovatsiyalari.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ФИНАНСОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКИХ УСЛУГ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И ПРАКТИКА УЗБЕКИСТАНА

Азимова Насиба

Ташкентский университет информационных технологий имени Мухаммада аль-Хорезми

Аннотация. В данной статье исследованы теоретические основы использования финансовых технологий (FinTech) в развитии банковских услуг, а также проанализированы процессы цифровой трансформации банковской системы Узбекистана и опыт развитых стран. На основе опыта США, Великобритании, Китая, Сингапура и Южной Кореи оценено влияние FinTech-технологий на эффективность банковских услуг. Кроме того, на основе статистических данных изучены масштабы цифровых услуг в банках Узбекистана, количество пользователей мобильного банкинга и практические результаты внедрения финансовых технологий.

Ключевые слова: FinTech, цифровой банк, Open Banking, искусственный интеллект, мобильный банкинг, блокчейн, цифровая трансформация, банковские инновации.

FINANCIAL TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF BANKING SERVICES: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND THE PRACTICE OF UZBEKISTAN

Azimova Nasiba

*Tashkent University of Information
Technologies named after Al-Khwarizmi*

Abstract. *This article examines the theoretical foundations of using financial technologies (FinTech) in the development of banking services and analyzes the digital transformation processes taking place in the banking system of Uzbekistan along with the experience of developed countries. Based on the experience of the United States, the United Kingdom, China, Singapore, and South Korea, the impact of FinTech technologies on the efficiency of banking services is assessed. In addition, the scope of digital services in Uzbek banks, the number of mobile banking users, and the practical outcomes of financial technologies are studied using statistical data.*

Keywords: *FinTech, digital banking, Open Banking, artificial intelligence, mobile banking, blockchain, digital transformation, banking innovations.*

Kirish.

Jahon iqtisodiyotida raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi moliyaviy xizmatlar bozorining barcha segmentlariga, xususan bank tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, internet va mobil aloqa xizmatlarining keng tarqalishi, sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn, bulutli texnologiyalar hamda Open Banking platformalarining amaliyotga joriy etilishi natijasida an'anaviy bank xizmatlarini ko'rsatish modeli tubdan o'zgarib, raqamli bank ekotizimi shakllanmoqda. Mazkur jarayon bank xizmatlarini ko'rsatish tezligi, sifati va qulayligini oshirish bilan birga, moliyaviy xizmatlar bozorida raqobat muhitining kuchayishiga ham xizmat qilmoqda.

So'nggi yillarda FinTech (Financial Technology) kompaniyalari va raqamli banklarning jadal rivojlanishi moliyaviy xizmatlar sohasida yangi biznes modellarining paydo bo'lishiga sabab bo'ldi. Xususan, sun'iy intellekt asosida kredit skoring tizimlari, Big Data texnologiyalari yordamida mijozlarning moliyaviy xatti-harakatlarini tahlil qilish, blokcheyn asosida xavfsiz tranzaksiyalarni amalga oshirish, biometrik identifikatsiya va mobil ilovalar orqali masofadan turib bank xizmatlarini ko'rsatish amaliyoti keng qo'llanilmoqda. Natijada bank xizmatlarining operatsion xarajatlari qisqarib, mijozlarga xizmat ko'rsatish samaradorligi ortmoqda.

Xalqaro ekspertlarning baholashlariga ko'ra, 2025-yilda global FinTech investitsiyalari hajmi 116 mlrd. AQSh dollarini tashkil etgan bo'lib, bunda sun'iy intellekt, raqamli banklar, Open Banking platformalari va kiberxavfsizlik texnologiyalariga yo'naltirilgan investitsiyalar ulushi sezilarli darajada oshgan. Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, bugungi kunda dunyo bo'yicha 3 milliarddan ortiq aholi mobil bank xizmatlaridan foydalanmoqda, rivojlangan mamlakatlarda esa bank operatsiyalarining 90 foizdan ortig'i raqamli kanallar orqali amalga oshirilmoqda. Ayniqsa, AQSh, Buyuk Britaniya, Xitoy, Singapur va Janubiy Koreya kabi mamlakatlarda FinTech texnologiyalari bank sektorining raqobatbardoshligini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish va moliyaviy inklyuziyani kengaytirishning muhim omiliga aylangan.

Bank xizmatlarining raqamli transformatsiyasi O'zbekiston bank tizimida ham izchil amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda respublikada raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, naqd pulsiz hisob-kitoblar ulushini oshirish, zamonaviy to'lov tizimlarini joriy etish va masofaviy bank xizmatlarini kengaytirish bo'yicha qator institutsional islohotlar amalga oshirildi. Natijada tijorat banklarida mobil ilovalar, QR-to'lovlar, onlayn kreditlash, masofaviy identifikatsiya hamda elektron hamyon xizmatlari keng joriy qilinmoqda. Kapitalbank, TBC Bank Uzbekistan, Anorbank, Hamkorbank va Ipak Yo'li bank kabi tijorat banklari raqamli

transformatsiya jarayonlarida faol ishtirok etib, zamonaviy FinTech yechimlarini amaliyotga tatbiq etmoqda.

Shu bilan birga, bank xizmatlarini rivojlantirishda moliyaviy texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini oshirish, xorijiy tajribalarni o'rganish va ularni milliy bank tizimiga moslashtirish masalalari ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi. Mavjud ilmiy tadqiqotlarda FinTech texnologiyalarining umumiy rivojlanish tendensiyalari yoritilgan bo'lsa-da, rivojlangan davlatlar tajribasini O'zbekiston bank tizimi bilan qiyosiy tahlil qilish, moliyaviy texnologiyalarning bank xizmatlari samaradorligiga ta'sirini baholash va istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlarini aniqlash masalalari yetarli darajada tadqiq etilmagan.

Mazkur maqolaning maqsadi bank xizmatlarini rivojlantirishda moliyaviy texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslarini tadqiq etish, rivojlangan mamlakatlar tajribasini o'rganish, O'zbekiston bank tizimida amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya jarayonlarini statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilish hamda bank xizmatlari samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy-amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar sharhi.

Bank xizmatlarini rivojlantirishda moliyaviy texnologiyalardan (FinTech) foydalanish masalalari ko'plab xorijiy olimlar va xalqaro moliyaviy tashkilotlar tomonidan tadqiq etilgan. Mazkur yo'nalishdagi ilmiy qarashlar FinTech texnologiyalarining moliya bozori, bank xizmatlari samaradorligi hamda moliyaviy inklyuziyaga ta'sirini baholashga qaratilgan.

FinTech tushunchasiga oid dastlabki fundamental tadqiqotlardan biri Schueffel (2016) tomonidan amalga oshirilgan. Muallif FinTechni moliyaviy xizmatlarni innovatsion texnologiyalar yordamida takomillashtirishga qaratilgan yangi biznes modeli sifatida tavsiflaydi hamda uning bank tizimida xizmat ko'rsatish samaradorligini oshirishdagi o'rnini asoslab beradi. Schueffelning fikricha, FinTech an'anaviy moliyaviy xizmatlar va zamonaviy axborot texnologiyalarining integratsiyalashuvi natijasida shakllanadigan yangi iqtisodiy kategoriya hisoblanadi.

Arner, Barberis va Buckley (2017) FinTech rivojlanishining tarixiy bosqichlarini tadqiq etib, ushbu texnologiyalar moliya sektorining transformatsiyasida muhim omil ekanligini ta'kidlaydilar. Ularning fikricha, raqamlashtirish jarayonlari bank xizmatlarining an'anaviy modelini tubdan o'zgartirib, moliya bozorida yangi raqobat muhitini shakllantirmoqda. Shuningdek, ular FinTech kompaniyalari va banklar o'rtasidagi hamkorlik moliyaviy xizmatlarning sifati va ommabopligini oshirishini qayd etganlar.

Philippon (2019) moliyaviy texnologiyalarning iqtisodiy samaradorligini tahlil qilib, FinTech texnologiyalari tranzaksiya xarajatlarini kamaytirish va moliyaviy vositachilik samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Muallifning ta'kidlashicha, raqamli texnologiyalar tufayli moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish xarajatlari sezilarli darajada qisqarib, xizmat ko'rsatish tezligi oshmoqda.

Thakor (2020) bank sektorida FinTech texnologiyalarining o'rni va istiqbollarini tadqiq etib, sun'iy intellekt, Big Data va raqamli platformalar banklarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi. Uning fikricha, moliyaviy texnologiyalar banklarga yangi mijozlarni jalb qilish, xizmat ko'rsatish xarajatlarini kamaytirish hamda risklarni samarali boshqarish imkonini beradi.

Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) (2025) tomonidan 2025-yilda e'lon qilingan tadqiqotlarda raqamli moliyaviy texnologiyalar moliyaviy inklyuziyani kengaytirish, aholining bank xizmatlaridan foydalanish imkoniyatlarini oshirish hamda kichik biznes subyektlarining moliyaviy resurslarga kirishini yengillashtirishning muhim vositasi sifatida e'tirof etilgan. IMF mutaxassislari tomonidan raqamli bank xizmatlarining iqtisodiy o'sish va moliyaviy barqarorlikka ijobiy ta'siri alohida ta'kidlangan.

Jahon banki (World Bank)ning 2025-yildagi Global Findex Database hisobotida esa raqamli moliyaviy xizmatlar va mobil to'lov tizimlarining jadal rivojlanishi aholi va tadbirkorlik

subyektlari uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirayotgani qayd etilgan. Hisobotda raqamli bank xizmatlarining keng joriy etilishi iqtisodiyotning turli tarmoqlarida moliyaviy operatsiyalar samaradorligini oshirishga xizmat qilishi ko'rsatib o'tilgan.

Shuningdek, Bank for International Settlements (BIS) (2025), KPMG (2025), McKinsey (2025) va EY (2025) xalqaro konsalting kompaniyalari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ham FinTech texnologiyalari bank xizmatlarini modernizatsiya qilish, mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish hamda bank tizimining raqobatbardoshligini kuchaytirishning asosiy omillaridan biri sifatida e'tirof etilgan.

Mahalliy olimlar orasida Ismoilovning (2019) ilmiy ishlari ham raqamli iqtisodiyot va elektron tijoratning rivojlanishiga bag'ishlangan tadqiqotlari bilan alohida ahamiyatga ega. Jumladan, olima tomonidan raqamli iqtisodiyot uchun mustahkam AKT infratuzilmasini shakllantirish, elektron tijoratni rivojlantirish, elektron pullarning iqtisodiyotdagi o'rni hamda axborot texnologiyalarining marketing va biznes jarayonlariga ta'siri masalalari o'rganilgan [11–13]. Ismoilovning (2021; 2022; 2023) fikricha, raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi bank va moliyaviy xizmatlarni modernizatsiya qilish, elektron to'lov tizimlarini kengaytirish hamda innovatsion moliyaviy mahsulotlarni shakllantirish uchun zarur shart-sharoit yaratadi. Shuningdek, elektron tijorat infratuzilmasining rivojlanishi va internet xizmatlarining ommalashuvi moliyaviy texnologiyalarni joriy etish hamda bank xizmatlari samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Shunday qilib, xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari tahlili shuni ko'rsatadiki, moliyaviy texnologiyalar bank xizmatlarini rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. Biroq rivojlangan mamlakatlar tajribasini O'zbekiston bank tizimiga moslashtirish hamda FinTech texnologiyalarining bank xizmatlari samaradorligiga ta'sirini kompleks baholash masalalari qo'shimcha ilmiy tadqiqotlarni talab etadi.

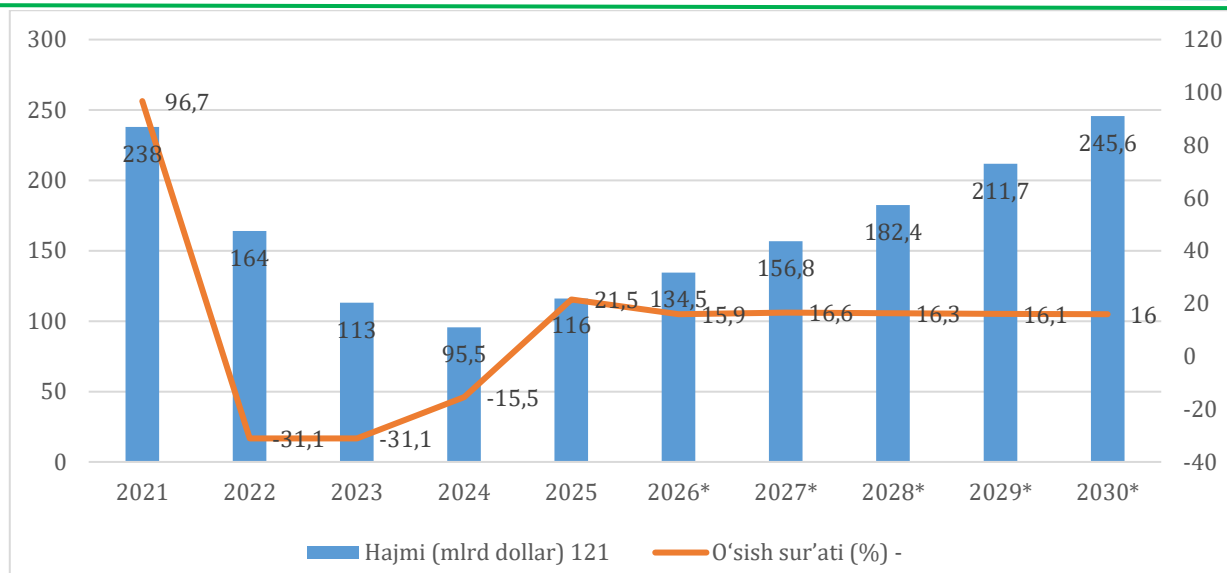
Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqotda qiyosiy va statistik tahlil, guruhlash, korrelyatsion va regressiya tahlili, SWOT va PEST tahlil usullari, trend va ekstrapolyatsiya usullaridan foydalanildi. Shuningdek, rivojlangan davlatlar tajribasini O'zbekiston bank tizimi bilan qiyoslash asosida ilmiy umumlashtirish va ekspert baholash usullari qo'llanildi. Tadqiqotning axborot bazasini Jahon banki (World Bank), Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF), Bank for International Settlements (BIS), KPMG, EY, McKinsey hamda O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining statistik ma'lumotlari tashkil etdi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Global FinTech investitsiyalari hajmi 2021-yilda 238 mlrd AQSh dollariga yetgan bo'lsa, 2022–2024-yillarda yuqori foiz stavkalari, geosiyosiy noaniqliklar va venchur kapital bozoridagi pasayish natijasida investitsiyalar hajmi qisqardi. Biroq, 2025-yildan boshlab sun'iy intellekt, Open Banking, raqamli banklar va kiberxavfsizlik yo'nalishlariga talabning ortishi hisobiga investitsion faollik qayta tiklanish tendensiyasiga ega bo'ldi.

Trend-ekstrapolyatsiya natijalariga ko'ra, global FinTech investitsiyalari hajmi 2026-yilda 134,5 mlrd AQSh dollariga, 2028-yilda 182,4 mlrd AQSh dollariga, 2030-yilga kelib esa 245,6 mlrd AQSh dollariga yetishi prognoz qilinmoqda. Ushbu o'sish sur'atlari o'rtacha yillik 16 foiz atrofida bo'lishi kutilmoqda. Mazkur prognozlar shuni ko'rsatadiki, yaqin istiqbolda sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn, Open Banking va Embedded Finance texnologiyalari global moliyaviy xizmatlar bozorining asosiy drayverlari sifatida namoyon bo'ladi. Natijada raqamli bank xizmatlari ulushi yanada ortib, an'anaviy bank faoliyatining transformatsiyalashuvi jadallashadi.

1-rasm. Global FinTech investitsiyalari hajmi va 2030-yilgacha prognozi

2025-yil holatiga ko'ra, Xitoy, Janubiy Koreya, Singapur, Buyuk Britaniya va AQSh bank tizimlari raqamli transformatsiya darajasi bo'yicha dunyoda yetakchi o'rinlarni egallamoqda. Mazkur davlatlarda bank xizmatlarining asosiy qismi raqamli platformalar orqali amalga oshirilishi naqd pulsiz to'lovlar ulushining sezilarli darajada oshishiga hamda moliyaviy xizmatlar samaradorligining yuqori darajaga chiqishiga xizmat qilmoqda. Shu o'rinda davlatlarning tajribasi bilan tanishib chiqamiz:

3-jadval

Rivojlangan mamlakatlarda FinTech texnologiyalaridan foydalanish darajasi (2025-yil)

Davlat	Raqamli bank xizmatlari ulushi (%)	Naqd pulsiz to'lovlar ulushi (%)
Xitoy	98	94
Janubiy Koreya	97	95
Singapur	96	92
Buyuk Britaniya	95	90
AQSh	92	87

Manba: muallif tomonidan KPMG, IMF va World Bank ma'lumotlari asosida trend-ekstrapolyatsiya usuli yordamida hisoblangan prognoz.

Xitoyda raqamli bank xizmatlaridan foydalanish darajasi 98 foizni, naqd pulsiz to'lovlar ulushi esa 94 foizni tashkil etmoqda. Ushbu natijalarga erishishda WeBank va MYBank kabi to'liq raqamli banklarning tashkil etilishi, Alipay va WeChat Pay platformalarining keng ommalashuvi hamda sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim rol o'ynagan. Xitoy banklari kredit ajratish, mijozlarni identifikatsiya qilish va firibgarlik xavfini aniqlash jarayonlarini to'liq avtomatlashtirishga erishgan. Xitoy tajribasi O'zbekiston uchun ayniqsa dolzarb bo'lib, tijorat banklari faoliyatida sun'iy intellektga asoslangan kredit skoring tizimlarini keng joriy etish, mobil to'lov platformalarini rivojlantirish va raqamli bank ekotizimini shakllantirish bo'yicha muhim amaliy ahamiyatga ega. Xususan, TBC Bank Uzbekistan, Anorbank va Kapitalbank faoliyati Xitoyning raqamli bank modeli bilan ma'lum darajada o'xshashlikka ega.

Janubiy Koreyada raqamli bank xizmatlaridan foydalanish darajasi 97 foizga, naqd pulsiz to'lovlar ulushi esa 95 foizga yetgan. Bunda KakaoBank va K-Bank kabi raqamli banklar muhim

o'rin egallaydi. Mazkur banklar orqali deyarli barcha xizmatlar masofadan turib ko'rsatiladi. Sun'iy intellekt va biometrik identifikatsiya tizimlari xizmat ko'rsatish tezligi va xavfsizligini oshirish imkonini bergan. Janubiy Koreya tajribasining O'zbekiston uchun ahamiyati shundaki, mobil bank xizmatlarini yanada kengaytirish, masofaviy identifikatsiya va biometrik autentifikatsiya tizimlarini takomillashtirish orqali bank xizmatlari sifatini oshirish mumkin. Shu bilan birga, raqamli banklar faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazani takomillashtirish ham dolzarb hisoblanadi.

Singapurda bank xizmatlarining 96 foizi raqamli shaklda amalga oshiriladi va naqd pulsiz to'lovlar ulushi 92 foizni tashkil etadi. Ushbu mamlakatning asosiy ustunligi bank tizimi bilan FinTech kompaniyalari o'rtasidagi integratsiyaning yuqori darajada yo'lga qo'yilganligidadir. Singapur hukumati tomonidan yaratilgan qulay institutsional muhit, innovatsion markazlar va regulyatorlar tomonidan qo'llab-quvvatlash siyosati FinTech ekotizimining rivojlanishiga xizmat qilgan. Mazkur tajriba O'zbekiston uchun FinTech kompaniyalari va tijorat banklari o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish, raqamli innovatsiyalarni rag'batlantirish hamda "regulatory sandbox" mexanizmlarini keng qo'llash nuqtayi nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi.

Buyuk Britaniyada raqamli bank xizmatlaridan foydalanish darajasi 95 foiz, naqd pulsiz to'lovlar ulushi esa 90 foizni tashkil etmoqda. Ushbu mamlakatning asosiy ustunligi Open Banking tizimining muvaffaqiyatli joriy etilganligi bilan izohlanadi. Open Banking texnologiyasi banklar va FinTech kompaniyalari o'rtasida ma'lumot almashinuvini ta'minlab, mijozlarga yanada qulay va innovatsion xizmatlarni taklif qilish imkonini yaratgan. Buyuk Britaniya tajribasi O'zbekiston uchun alohida ahamiyatga ega, chunki Open Banking platformalarini joriy etish banklar o'rtasida sog'lom raqobatni kuchaytiradi, yangi moliyaviy xizmatlarning paydo bo'lishiga xizmat qiladi hamda mijozlarga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifatini oshiradi. Kelgusida Markaziy bank tomonidan ochiq API tizimlarini rivojlantirish ushbu yo'nalishdagi muhim vazifalardan biri bo'lishi mumkin.

2-rasm. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi va uning O'zbekistonga joriy etilishi

AQShda raqamli bank xizmatlari ulushi 92 foizni, naqd pulsiz to'lovlar ulushi esa 87 foizni tashkil etmoqda. AQSh bank tizimining asosiy ustunligi sun'iy intellekt, Big Data va kiberxavfsizlik texnologiyalarining keng qo'llanilishi bilan tavsiflanadi. JPMorgan Chase, Bank of America va Wells Fargo kabi yirik banklar milliardlab dollar miqdoridagi investitsiyalarni raqamli texnologiyalarni rivojlantirishga yo'naltirmoqda. Kredit risklarini baholash, firibgarliklarni aniqlash va mijozlarga individual xizmatlar ko'rsatishda sun'iy intellekt texnologiyalari keng qo'llanilmoqda.

AQSh tajribasi O'zbekiston uchun, avvalo, banklarda Big Data va sun'iy intellekt asosidagi risk-menejment tizimlarini joriy etish, kiberxavfsizlikni kuchaytirish hamda bank xizmatlarini shaxsiylashtirish nuqtayi nazaridan katta ahamiyatga ega.

O'tkazilgan qiyosiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlar tajribasida bank xizmatlarini raqamlashtirishning muvaffaqiyati uchta asosiy omil bilan izohlanadi:

- zamonaviy moliyaviy texnologiyalardan keng foydalanish;
- banklar va FinTech kompaniyalari o'rtasida samarali integratsiyaning yo'lga qo'yilganligi;
- davlat tomonidan raqamli transformatsiyani qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining mavjudligi.

Shu nuqtayi nazardan, O'zbekiston bank tizimida Open Banking platformalarini rivojlantirish, sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan foydalanish ko'lamini kengaytirish, raqamli banklar faoliyatini rag'batlantirish hamda FinTech kompaniyalari bilan integratsiyani kuchaytirish bank xizmatlari samaradorligini oshirishning ustuvor yo'nalishlari hisoblanadi.

Umuman olganda, Xitoy va Janubiy Koreya tajribasi raqamli banklarni rivojlantirish, Buyuk Britaniya tajribasi Open Banking tizimini joriy etish, Singapur tajribasi FinTech ekotizimini shakllantirish, AQSh tajribasi esa sun'iy intellekt va kiberxavfsizlik tizimlarini takomillashtirish bo'yicha O'zbekiston bank tizimi uchun eng istiqbolli yo'nalishlar sifatida baholanishi mumkin.

4-jadval

O'zbekiston banklarida moliyaviy texnologiyalarni joriy etish darajasini baholash (2025-yil)

Bank	Mobil bank	Onlayn kredit	QR-to'lov	AI texnologiyalari	Jami baholash (5 ballik)
TBC Bank Uzbekistan	5	5	5	5	5,0
Anorbank	5	5	5	4	4,8
Kapitalbank	5	5	5	4	4,8
Hankorbank	5	4	5	2	4,0
Ipak Yo'li Bank	5	4	5	2	4,0

2025-yil holatiga ko'ra, O'zbekiston tijorat banklari orasida raqamli bank xizmatlaridan foydalanish darajasi bo'yicha sezilarli farqlar kuzatilmoqda. Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, bank mijozlari sonining o'sishi bilan bir qatorda mobil bank xizmatlaridan foydalanish darajasi ham izchil ortib bormoqda.

Kapitalbank 4,8 mln nafar mijozga ega bo'lib, shundan 4,0 mln nafari mobil ilovalardan foydalanadi. Bu esa jami mijozlarning 83,3 foizi raqamli bank xizmatlaridan foydalanayotganligini anglatadi. Mazkur ko'rsatkich Kapitalbank tomonidan mobil bank xizmatlari, onlayn to'lovlar, masofaviy identifikatsiya va raqamli mahsulotlarning keng joriy etilganligi bilan izohlanadi.

Hamkorbankning umumiy mijozlari soni 2,4 mln nafarni tashkil etgan bo'lsa, mobil ilova foydalanuvchilari soni 1,9 mln nafarga yetgan. Natijada mobil xizmatlardan foydalanish darajasi 79,2 foizni tashkil qilmoqda. Bu ko'rsatkich bankda raqamli xizmatlar rivojlanayotganini ko'rsatsa-da, Kapitalbank va TBC Bank Uzbekistan bilan taqqoslaganda ma'lum darajada pastroq ekanligi kuzatiladi.

Ipak Yo'li bankda 1,7 mln nafar mijoz mavjud bo'lib, ularning 1,2 mln nafari mobil bank xizmatlaridan foydalanadi. Bu esa umumiy mijozlarning 70,6 foiziga teng. Mazkur ko'rsatkich tahlil qilinayotgan banklar orasida eng past natija hisoblanadi. Ushbu holat bankning raqamli transformatsiya jarayonlarini yanada jadallashtirish, mobil xizmatlar ko'lamini kengaytirish va mijozlarni raqamli xizmatlarga jalb etish zarurligini ko'rsatadi.

TBC Bank Uzbekistan esa 2,0 mln nafar mijozga ega bo'lib, ularning barchasi mobil platformalar orqali xizmatlardan foydalanmoqda. Ya'ni, mobil foydalanuvchilar soni umumiy mijozlar soniga teng bo'lib, raqamli qamrov darajasi 100 foizni tashkil etadi. Bu holat TBC Bank Uzbekistanning to'liq raqamli bank modeli asosida faoliyat yuritayotganligi bilan izohlanadi. Bank xizmatlarining barcha turlari mobil ilovalar orqali ko'rsatilishi uning raqamli transformatsiya bo'yicha yetakchi o'rinni egallashiga imkon yaratmoqda.

5-jadval

O'zbekiston tijorat banklarida mobil bank xizmatlaridan foydalanish ko'rsatkichlari tahlili

Bank	Mijozlar soni (mln)	Mobil foydalanuvchilar (mln)	Mobil qamrov darajasi (%)
Kapitalbank	4,8	4,0	83,3
Hamkorbank	2,4	1,9	79,2
Ipak Yo'li bank	1,7	1,2	70,6
TBC Bank Uzbekistan	2,0	2,0	100,0

Umuman olganda, tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston bank tizimida raqamli transformatsiya jarayonlari jadallashib bormoqda. Ayniqsa, TBC Bank Uzbekistan va Kapitalbank mobil bank xizmatlaridan foydalanish ko'rsatkichlari bo'yicha yetakchi o'rinlarni egallamoqda. Shu bilan birga, Hamkorbank va Ipak Yo'li banklarda mobil xizmatlar qamrovini kengaytirish, sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalarini joriy etish hamda masofaviy xizmatlar sifatini oshirish orqali raqamli transformatsiya darajasini yanada oshirish imkoniyatlari mavjud. Shuni ta'kidlash mumkinki, banklarning raqobatbardoshligi nafaqat mijozlar soni bilan, balki raqamli xizmatlardan foydalanuvchilar ulushi bilan ham belgilanadi. Shu jihatdan, mobil bank xizmatlaridan foydalanish darajasining oshishi banklarning operatsion samaradorligi va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatining muhim ko'rsatkichi hisoblanadi.

Xulosa va takliflar.

Olib borilgan tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatdiki, moliyaviy texnologiyalar (FinTech) zamonaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning muhim omillaridan biriga aylanib bormoqda. Sun'iy intellekt, Big Data, blokcheyn, mobil texnologiyalar va Open Banking platformalarining bank tizimiga joriy etilishi xizmatlar ko'rsatish tezligi va sifatini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish hamda mijozlarga qulay va xavfsiz xizmatlar taqdim etish imkonini bermoqda. Natijada an'anaviy bank faoliyati asta-sekin raqamli bank xizmatlari modeliga o'tib, moliya sektorida yangi raqobat muhiti shakllanmoqda.

Tadqiqot davomida o'rganilgan AQSh, Buyuk Britaniya, Xitoy, Singapur va Janubiy Koreya tajribasi shuni ko'rsatdiki, Open Banking, sun'iy intellekt va Big Data texnologiyalaridan foydalanish bank xizmatlari samaradorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xususan, Buyuk Britaniyada Open Banking platformasining joriy etilishi banklar va FinTech kompaniyalari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirgan bo'lsa, Xitoy va Janubiy Koreyada raqamli bank xizmatlarining rivojlanishi operatsion xarajatlarni qisqartirish va xizmat ko'rsatish tezligini oshirish imkonini bergan. Shu sababli rivojlangan davlatlar tajribasi zamonaviy moliyaviy texnologiyalarning istiqbolli rivojlanish yo'nalishlari ekanligini tasdiqlaydi.

Adabiyotlar / Jumepamypa / Reference:

Arner D.W., Barberis J.N., Buckley R.P. (2017) *FinTech and RegTech in a Nutshell, and the Future in a Sandbox* // CFA Institute Research Foundation. – Vol. 3. – pp. 1–20.

Bank for International Settlements (BIS) (2025). *Annual Economic Report 2025*. – Basel, Switzerland.

EY. (2025) *Global FinTech Adoption Index 2025*. – London.

International Monetary Fund (IMF) (2025). *Fintech and Financial Services: Initial Considerations*. – Washington DC.

Ismoilova G. (2023) *Elektron pullar va ularning raqamli iqtisodiyotdagi o'rni* // *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil*.

Ismoilova G., Feruza N., Khadjieva N., Shaislamova M. (2019) *Creating a Robust ICT Base for the Digital Economy* // *International Conference on Information Science and Communications Technologies (ICISCT)*.

Ismoilova G., Makhkamov B., Mahmudov J. (2022) *Business in the Development of E-Commerce* // *International Conference on Information Science and Communications Technologies (ICISCT)*.

Ismoilova G., Mirkhadja D., Nabieva F. (2021) *The Role of Processing Information in Digital Marketing* // *International Conference on Information Science and Communications Technologies (ICISCT)*.

KPMG. (2025) *Pulse of FinTech H2 2025*. – London.

McKinsey & Company. (2025) *Global Banking Annual Review 2025*. – New York.

Philippon T. (2019) *On FinTech and Financial Inclusion* // NBER Working Paper No. 26330. – Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.

Schueffel P. (2016) *Taming the Beast: A Scientific Definition of FinTech* // *Journal of Innovation Management*. – Vol. 4, No. 4. – pp. 32–54.

Thakor A.V. (2020) *FinTech and Banking: What Do We Know?* // *Journal of Financial Intermediation*. – Vol. 41. – Article 100833.

World Bank. (2025) *Global Findex Database 2025: Digital Financial Inclusion*. – Washington DC.